

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОДЕЛЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ УСКЛАДНЕНЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МІЛІЦІОНЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОХОРОНИ

Професіоналізм особового складу Державної служби охорони необхідно формувати насамперед за рахунок високого рівня професійної підготовки. Процес професійної підготовки міліціонерів, на нашу думку, повинен бути тісно пов'язаний з використанням методу моделювання психологічних ускладнень.

Зупинимось, спочатку на самому понятті «модель». У загальному розумінні модель – це розумовий або умовний зразок (еталон) того чи іншого об'єкта. Використання терміна «модель» обумовлює досягнення певного рівня професійної майстерності та прогнозуючих результатів. Моделі використовуються як заміник об'єкта професійної діяльності – з тим, щоб на даній моделі міліціонер формував необхідні властивості [1, с.186–187].

Існує два взаємопов'язаних шляхи психологічного моделювання службових ситуацій. Перший передбачає наближення внутрішніх (психологічних) умов занять до реальних, наближене відтворення у міліціонерів психічної діяльності, яка максимально близька до наявної. Цей шлях найбільш ефективно психологи рекомендують використовувати при проведенні занять з курсу професійно-психологічної підготовки. Другий шлях – наближення умов проведення практичних занять до реальних умов оперативно-службової діяльності, надає можливість відпрацювати професійні вміння та навички, а також професійно-важливі психологічні якості працівників охорони [2, с.24–25].

Зовнішня картина навчальної обстановки при проведенні занять здатна стати близькою до реальної за рахунок підбору професійних дій, місця, часу, імітації різноманітних психогенних факторів службової діяльності. Ми пропонуємо використовувати другий шлях психологічного моделювання службових ситуацій, насамперед при проведенні занять з фізичної підготовки.

Зміст фізичної підготовки міліціонерів Державної служби охорони складають теоретичні знання, фізичні вправи, практичні навички та вміння. Основним засобом фізичної підготовки є фізичні вправи, виконання яких повинно поєднуватись з психологічним вдосконаленням міліціонера.

Згідно з нормативними документами МВС України [3, 4] на заняття з фізичної підготовки та здачи контрольних нормативів для рядового складу відводиться 116-120 годин на рік, зокрема на:

- заходи фізичного впливу – 96-100 годин;
- подолання смуги перешкод – 10 годин;
- виконання спеціальних вправ – 10 годин.

В ході підготовки міліціонерів вирішуються загальні та спеціальні завдання фізичної підготовки.

Заняття з фізичної підготовки спрямовані на всебічний гармонійний розвиток працівників охорони, виховання у них професійно-важливих якостей, формування навичок застосування прийомів самозахисту, подолання

смуги перешкод, готовності до виконання службових обов'язків. Працівники ДСО оволодівають навичками виконання заходів фізичного впливу, зокрема значних фізичних навантажень, а також виробляють уміння долати смуги перешкод і виконувати спеціальні вправи.

Спеціальна фізична підготовка міліціонерів охорони спрямована на оволодіння навичками виконання заходів фізичного впливу на злочинців у наближених до реальних умов їх удосконалення.

Загальна фізична підготовка формує та розвиває у міліціонерів окрім фізичних (витривалість, сила, спритність) такі професійно важливі якості, як сміливість, рішучість, впевненість у власних силах, психічна стійкість. У ході фізичної підготовки одночасно виховується організованість, дисциплінованість та навички самоконтролю.

Заняття з вивчення заходів фізичного впливу проводяться з метою формування навичок самозахисту, обеззброєння та затримання осіб, що порушують громадський порядок, загрожують особистій безпеці громадян і працівників міліції. Вибір виду заходів фізичного впливу – це особистий вибір кожного працівника. Головне – досягти кінцевого результату, а саме ефективно використовувати заходи фізичного впливу за обов'язкової умови впропорності їх застосування.

У ході вивчення заходів фізичного впливу відбувається формування навичок самозахисту, обеззброєння та затримання осіб, які загрожують безпеці охоронного об'єкта, громадян і працівників міліції. Найпоширенішими заходами фізичного впливу при навчанні міліціонерів охорони є рукопашний бій та самбо (самозахист без зброї).

Навчання заходів фізичного впливу повинне базуватися на загальних педагогічних принципах. Вправи рекомендується розучувати, враховуючи принцип послідовності, тобто ускладнення виконуваних міліціонерами завдань – від простого до складного. Викладач або інструктор роз'яснює завдання в доступній формі, показуючи особисто виконання тієї чи іншої вправи.

При вивченні обеззброювання на заняттях повинні використовуватися змодельовані макети ножів, пістолетів тощо.

У подальшому вдосконалення виконання прийомів і дій заходів фізичного впливу проводиться в умовах, що постійно ускладнюються, шляхом підбору різних партнерів за зростом, вагою, силою, з наростаючим опором супротивника, раптовими сигналами до дій з різних положень, після подолання штучних, природних і світло-шумових перешкод тощо.

Рекомендовано частину занять проводити також з моделюванням конкретної ситуації. Міліціонерам, які охороняють стаціонарні об'єкти, бажано завдавати фізичного впливу у приміщенні, міліціонерам груп затримання ПЩО – на вулиці, квартири та транспортних засобах (автомобілях та ін.).

Використання методу моделювання психологічних ускладнень також можна використати при відпрацюванні елементів професійної діяльності на смуги перешкод. Зупинимось на викладенні цього напрямку.

Під час планування занять з подоланням смуги перешкод і виконання спеціальних вправ необхідно враховувати пору року та погодні умови.

Психологічна смуга становить пов'язані в єдиний ланцюг комплекси різних об'єктів, першод і навчально-службових ситуацій, які надають можливість міліціонерам ДСО подолати фізичні та психологічні перешкоди, мобілізувати свої внутрішні можливості, оперативне мислення, психологічну стійкість.

До смуги включають такі навчальні позиції: лабіринт, вогнева ділянка, стінка та ін., між якими встановлюються переносні перешкоди (стілки, паркан, ящики, джерела диму та вогню, макети трупів тощо). Для посилення психоемоційного ефекту рекомендується обладнати смугу звуко-імітаційними засобами (крики, шум транспорту, стрілянина) та світловими ефектами.

Під час професійно-психологічної підготовки необхідно, щоб особовий склад відчув себе в обставинах, з якими зустрінеться на службі. Комплексне проходження смуг фізичного та психологічного навантаження дозволяє це здійснити. Смуга імітує можливі фізичні та психологічні перешкоди, які можуть зустрітися міліціонерові охорони при переслідуванні озброєного злочинця:

1-ша перешкода – «Стіна» – розвиває у слухачів швидкість, координацію рухів;

2-га перешкода – «Вогнева» – розвиває сміливість, самоконтроль поведінки в момент пожежі;

3-тя перешкода – «Зламаний міст» – розвиває уміння тривати рівновагу, розвиває координацію і швидкість реакції;

4-та перешкода – «Водний рубіж» – розвиває сміливість, спритність, силу;

5-та перешкода – «Рухомий міст» – розвиває координацію рухів, реакцію й уміння долати перешкоди на великій швидкості;

6-та перешкода – «Тунель» – розвиває сміливість, швидкість рухів, формує готовність до подолання труднощів у складних обставинах;

7-а перешкода – «Лабіринт» – розвиває швидкість та чіткість рухів при пересуванні в темних приміщеннях зі складною конфігурацією споруди;

8-а перешкода – «Вежа» – розвиває координацію рухів, володіння власним тілом.

Подолання комплексної смуги закріплює окремі елементи програми підготовки працівників.

Основні навчальні позиції можна розмішувати по прямій лінії та ламакій, близькій до замкнутої, розбити по два (три) паралельних маршрути руху. Можливі такі варіанти проходження смуг:

– поодиночі;

– попарно за двома паралельними маршрутами;

– попарно за одним маршрутом (при цьому перший імітує злочинця, який утікає, а другий переслідує його), рух за маршрутом починається з інтервалом у 10-30 секунд поміж ними;

– по два за паралельними маршрутами: в кожній парі один імітує «злочинця», а другий – «переслідувача»;

– груповий в 3-6 чоловік з фіксацією часу прибуття останнього на фініш.

Щоб не зводити заняття на смугі до безпосередньо фізичних навантажень, рекомендуємо при проведенні занять з фізичної підготовки використовувати наведені нижче психологічні рекомендації щодо проходження смуги перешкод міліціонерами Державної служби охорони.

- використовувати різні засоби імітації (яскраве світло, запахи, шумові ефекти тощо);

- змінювати положення концентрації на різних ділянках смуги перешкод (штахети, вогневі бар'єри, невеликі естакади тощо);

- імітувати неочікувані напади «правопорушників» зі зміною місця та прийомів нападу;

- вибирати складні погодні умови та час (контрасти світла та темряви, дощова погода тощо);

- вводити додаткові навчальні завдання (виявлення та запам'ятовування деталей обстановки на маршруті руху, номерів машин тощо);

- ставити завдання на багатократне проходження смуги без відпочинку (проходження смуги у зворотньому напрямку тощо).

Попереднє тренування на окремих навчальних позиціях не показане з причини спрощення умов і зменшення труднощів. При виконанні першої вправи керівник занять завчасно знайомить міліціонерів зі смугою, роз'яснює порядок її проходження; ставиться завдання пройти смугу з максимальною швидкістю. При повторних вправах поступово вводяться в дію різні засоби імітації (звук, вітер, вогонь, а також імітація неочікуваного нападу «злочинця»).

Виконання будь-якого прийому завершується затриманням (імітацією) «порушників», одяганням наручників, оглядом та конвоюванням.

Запропонований метод моделювання ситуацій професійної діяльності дозволить міліціонерів охорони відчувати себе в реальній обстановці під час навчання.

Список літератури: 1. Психологический словарь / Под ред. А.В.Петровського, М.Г. Ярошевського. М., 1985. 2. Профессионально-психологическая подготовка милиционеров охраны: Метод. Мат-лы / Под ред. О.М.Столяренко. М., 1990. 3. Наставова з організації професійної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України №759 від 21.10.2000р. 4. Наказ ГУДСО при МВС України №222 від 16.07.2001р. «Про затвердження Концепції єдиної системи професійної підготовки працівників Державної служби охорони при МВС та заходи щодо її реалізації» .

Надійшла до редколегії 29.01.03